

Hieronim E. Wyczawski

Dar Marcina Glicjusza dla biblioteki parafialnej w Pilźnie

Studia Theologica Varsaviensia 16/1, 179-188

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

HIERONIM E. WYCZAWSKI

DAR MARCINA GLICJUSZA DLA BIBLIOTEKI PARAFIALNEJ W PILŹNIE

Treść: I. Ofiarodawca; II. Kościół w Pilźnie i jego biblioteka; III. Legat Glicjusza.

I. OFIARODAWCA

O życiu i działalności Marcina Glicjusza (1528—1591), profesora Akademii Krakowskiej i bibliofila, zachowało się stosunkowo sporo wiadomości.¹ Urodził się w Pilźnie k. Dębicy w rodzinie mieszczańskiej. W 1544 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, wieńcząc je w 1550 r. mistrzostwem sztuk wyzwolonych. Bezpośrednio po studiach podjął wykłady, w 1553 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a w 1559 r. do Większego. Instalowany w 1560 r. na kanonię w krakowskiej kolegiacie św. Anny przyjął święcenia kapłańskie i rozpoczął z kolei studia na Wydziale Teologicznym. W 1569 r. uzyskał doktorat teologii.

W życiu Akademii brał wybitnie czynny udział. W latach 1560—1566 administrował uniwersyteckim majątkiem, a od 1569 r. ponadto fundacją stypendialną S. Borka i przyczynił się do powstania nowej stypendialnej fundacji bp. H. Rozrażewskiego. W 1570 r. wyjednał u króla Zygmunta Augusta potwierdzenie przywilejów Akademii. W 1573 r. został rektorem, na który to urząd wybierano go jeszcze 15 razy. Dzięki dużemu taktowi cieszył się ogólną powagą. Jako profesor był zwolennikiem średniowiecznego uniwersalizmu, choć nie odcinał się i od nowych prądów, o czym świadczy choćby jego biblioteka, pełna dzieł współczesnych mu uczonych. W 1567 r. otrzymał Glicjusz kanonię w krakowskiej kolegiacie św. Florianiana, w 1571 r. kanonię wrocławską i w 1575 r. doktorską kanonię w katedrze krakowskiej.

¹ Źródła i opracowania dotyczące osoby Glicjusza zestawili H. Barycz przy jego biografii w PSB, t. 8. Kraków 1959—1960 s. 48—50.

Obok profesury rozwijał Glicjusz w latach 1560—1579 działalność kaznodziejską, kolejno w kościołach św. Anny, WW. Świętych i w katedrze. Doprowadził do konwersji na katolicyzm kilku wpływowych innowierców. Był kolektorem *subsidii charitativi* z diecezji krakowskiej na wojnę moskiewską. Bezkompromisowość wystąpień narażała go na konflikty z katedralną kapitułą i z bp. F. Padniewskim. Naukowo w zasadzie nie pracował, uchodził jednak w oczach współczesnych za męża uczonego. Poza wydaniem dzieła konwertyty niemieckiego S. Flascha, *Philosophia Lutheranorum et omnium huius temporis haereticorum* (...) ² z dłuższą własną przedmową-rozprawą pozostawił niedrukowany zbiór kazań, następnie diariusz z lat 1556—1591, pisany na marginesie dzieła C. Leoviciusa, *Ephemeridum novum opus 1556—1606* ³ oraz recenzję dzieła H. Powodowskiego, *Wędzidło na błędy* (...) *nowatorskie*, ⁴ umieszczoną na niezapisanych kartach egzemplarza *Wędzidła* znajdującego się w Bibliotece Jagiellońskiej. ⁵ Zmarł w Krakowie 23 VIII 1591 r. i został pochowany w kościele WW. Świętych.

Osobną kartę w uniwersyteckim życiu M. Glicjusza stanowi jego działalność biblioteczna. Po utworzeniu przez Benedykta z Koźmina w Akademii Krakowskiej osobnej fundacji bibliotecznej Glicjusz został pierwszym prowizorem akademickiego księgozbioru i urząd ten pełnił przez 31 lat. ⁶ W pracy swej nie ograniczał się do ogólnego nadzoru nad biblioteką, ale sumiennie gospodarował dochodami z fundacji Koźmińczyka, dbając przede wszystkim o jak najracjonalniejsze ich zużycowanie na zakup naukowych nowości wydawniczych. Osobiście inwentaryzował nabytki i sprawdzał ewidencję książek wypożyczonych. Gdy procenty z fundacji nie wpływały regularnie, potrafił zrezygnować z rocznego wynagrodzenia za pracę w bibliotece. Zabiegał również o pomnożenie zasobu bibliotecznego przez księgozbiory po zmarłych profesorach. ⁷ Położył więc duże zasługi dla ksiąźnicy jagiellońskiej. Przed śmier-

² Cracoviae 1588.

³ Augsburg 1557. — Cim. Bibl. Jagiell.

⁴ Tytuł recenzji: *Wędzidła polerowanie przez doktora Marcina z Pilzna kanonika krakowskiego i profesora św. Pisma samemu autorowi [Powodowskiemu] oddane.*

⁵ Cim. 4518. Na recenzję tę zwróciła uwagę A. Lewicka-Kamińska, *Biblioteka Jagiellońska w latach 1492—1655*. W: *Historia Biblioteki Jagiellońskiej*, t. 1, Kraków 1966 s. 158.

⁶ Tamże, s. 217.

⁷ Tamże, s. 141. 183. 188. 195. 224.

cią obdarował ją własnym księgozbiorem. Według A. Lewickiej-Kamińskiej⁸ była to cała biblioteka długoletniego prowizora, bo tylko niektóre książki otrzymał profesor Jan Mucha (Muscenius).⁹

Przekazana Akademii przez Glicjusza biblioteka, zawierała doborowy zestaw książek. Znajdowały się w niej dzieła starożytnych pisarzy, łacińskich i greckich, z komentarzami współczesnych uczonych, następnie dzieła teologiczne, też współczesne, wśród których nie brakło i pism teologów polskich jak S. Sokołowskiego i H. Powodowskiego. Wszystkie książki posiadały bibliofilskie oprawy z superekslibrisem Glicjusza.¹⁰ Nie był to jednak cały jego księgozbiór.

II. KOŚCIÓŁ W PILŹNIE I JEGO BIBLIOTEKA

Już dawniej sygnalizowałem, że kościół w Pilźnie otrzymał w spadku po Glicjuszu kilkadziesiąt książek.¹¹ Znakomity Pilźnianin nie przekazał całej biblioteki Akademii, lecz tylko jej część, może połowę, a resztę zapisał bibliotece parafialnej swego rodzinnego miasta. Dowiadujemy się o tym z protokołu wizytacji kościoła w Pilźnie, przeprowadzonej przez bpa krakowskiego kard. J. Radziwiła w 1597 r.¹² W inwentarzu biblioteki parafialnej, który wciągnięto w całości do wizytacyjnego protokołu, wymieniono legowane przez Glicjusza książki pod osobnym nagłówkiem: *Libri per Reverendum olim Martinum Glicium Pilznensem canonicum Cracoviensem, rectorem ac professorem Academiae Cracoviensis pro concionatore et ecclesia legati*.¹³ Dar obejmował 35 dzieł w 44 woluminach.

⁸ Tamże, s. 157.

⁹ Tamże, s. 166.

¹⁰ Tamże, s. 157—160.

¹¹ H. E. Wyczański, *Biblioteki parafialne w diecezji krakowskiej u schyłku XVI w.*, PS 6 (1953—1954) s. 130.

¹² Zasadniczą wizytację tego kościoła przeprowadził w 1595 r. z ramienia Radziwiła K. Kazimirski, prepozyt tarnowski, od 1599 r. biskup kijowski. Akta tej wizytacji znajdują się w rkpsie Archiwum Kapituły Krakowskiej, sygn. 4 k. 1 — 6v. Radziwił, wizytujący w zasadzie tylko kościoły znaczniejsze, powtórzył wizytację pilzneńskiego kościoła w 1597 r. Protokół tej wizytacji mieści się w rkpsie 9 tegoż Archiwum. Do protokołu tego wciągnięto inwentarz miejscowej biblioteki parafialnej. O wizytacji Radziwiła, m. in. i w Pilźnie, pisał A. Bazielić, *Kardynał Jerzy Radziwił (1556—1600). Wybrane zagadnienia*. W: *Studia historyczne*, t. 1, Lublin 1968 s. 225.

¹³ Rkps Arch. Kap. Krak., sygn. 9 s. 207.

Zapis Glicjusza nie był pierwszym legatem biblioteki parafialnej w Pilźnie. Z protokołu wizytacyjnego dowiadujemy się, że miała ona już wcześniej swych dobrodziejów. Stanisław Grucius, miejscowy proboszcz a zarazem oficjał pilzneński, podarował jej Biblię łacińską. Pleban w Straszęcinie Walenty Warchołek, rodem z Pilzna, dał jej 7 tomów komentarzy do Biblii kartuzja Dionizego z Ryckel, kanonik sandomierski Paweł Lipiński — *Conclusiones maiores* Hugona a S. Caro, Jakub z Kańczugi — dzieła Józefa Flawiusza, kaznodzieja pilzneński Jan Matiscius — 6 tomów kazań Ludwika z Granady.¹⁴ Niewątpliwie istnieli i inni dobroczyńcy, tylko w czasie wizytacji Radziwiłła zaginęła już o nich pamięć. Wszystkie bowiem biblioteki instytucji kościelnych powstawały w zasadzie nie z zakupów, lecz z darów.¹⁵ Kościół w Pilźnie znajdował się w szczególnie korzystnym położeniu. W Pilźnie istniał okręgowy oficjałat i była prebenda kaznodziejska. Stąd zarówno oficjałami — jednocześnie miejscowymi proboszczami — jak i kaznodziejami bywali księża światli, odczuwający potrzebę posiadania książek, a w konsekwencji mający czym dysponować w testamencie. Bez obawy błędu można sądzić, że nie tylko wspomniany Grucius, ale i inni oficjałowie przekazywali bibliotece przynajmniej część swych prywatnych księgozbiorów.

Z drugiej strony dużo ludzi z Pilzna zdobywało uniwersyteckie wykształcenie. W samych tylko latach 1554—1585 studiowało w Akademii Krakowskiej 24 Pilźnian.¹⁶ Część z nich szła na księży, że wymienię bardziej znanych profesorów krakowskiej Akademii: Jakuba z Pilzna, Szymona Marcjusza, Wojciecha z Pilzna (Czuja), samego Glicjusza i najślynniejszego z nich Petrycego Sebastiana z Pilzna.¹⁷ Niewątpliwie niejednen

¹⁴ Tamże, s. 199. 200. 204. 208. Ks. J. Wiśniewski nie notuje w swym *Katalogu prałatów i kanoników sandomierskich*, Radom 1926, ks. P. Lipińskiego.

¹⁵ H. E. Wyczawski, *Kościelne zbiory biblioteczne (Wiek XVI—XVIII)*. W: *Dzieje teologii katolickiej w Polsce*, t. 2 cz. 1. Lublin 1975 s. 523. 525. 526. 528. 531.

¹⁶ *Album studiosorum Universitatis Cracoviensis*, t. 3 (ed. A. Chmiel), Cracoviae 1904 s. 13. 20. 29. 35. 40. 44. 49. 57. 77. 78. 79. 86. 87. 96. 101. 115. 133. 138. 144.

¹⁷ Ostatnim księdzem Pilźnianinem, który nawiązywał do tradycji dawnych uczonych Pilźnian, był ks. K. Szczeklik, uzdolniony wykładowca seminarium duchownego w Tarnowie, autor monografii swego rodzinnego miasta, powołany w 1908 r. na katedrę teologii moralnej na Wydziale Teologicznym UJ. Katedry nie zdążył objąć, ponieważ 28 IX tego roku zmarł po operacji żołądka. J. Górką, *Zywoł autora* [Karo-

z nich pamiętał o bibliotece parafialnej swego rodzinnego miasta i obdarowywał ją w testamencie legatami książkowymi. W 1597 r. biblioteka w Pilźnie liczyła bez księgozbioru Glicjusza 113 dzieł w ok. 140 woluminach, a z książkami Glicjusza 148 dzieł w ok. 180 tomach.

III. LEGAT GLICJUSZA

Co obejmował biblioteczny dar Glicjusza? Zaznaczono wyżej, że Akademia otrzymała od niego zbiór pisarzy starożytnych z nowoczesnymi komentarzami oraz dzieła nowszych teologów, a więc to, co mogło się przydać uczonym akademikom. Natomiast dla kościoła w Pilźnie przeznaczył ze swego księgozbioru literaturę raczej praktyczną, potrzebną księżom pracującym w duszpasterstwie, zwłaszcza miejscowemu kaznodziei. Tego ostatniego widocznie miał szczególnie na uwadze, skoro w inwentarzu bibliotecznym wyraźnie zaznaczono *pro concionatore*.

Jako profesor Pisma św. posiadał Glicjusz sporo literatury biblijnej. Ofiarował przeto do pilźnieńskiej biblioteki Biblię polską Jana Leopolity,¹⁸ następnie różne do niej komentarze: *Sacrorum Bibliorum Vulgatae editionis Concordantiae* (...) Hugona a S. Caro,¹⁹ 2-tomową *Bibliotheca sancta ex praecipuis Catholicae Ecclesiae authoribus collecta et in octo libros digesta* Sykstusa Seneńskiego,²⁰ 2-tomową *Conciliatio locorum communium totius Scripturae, qui inter se pugnare videntur* Serafina Cumirana,²¹ *Historia et harmonia*

la Szczeklika]. W: K. Szczekliki, *Pilzno i Pilźnianie*, Kraków 1911 s. 9—13; W. Wicher, *Teologia moralna na Wydziale Teologicznym Akademii Krakowskiej od końca XVIII w.*, PS 1 (1948) s. 138—139.

¹⁸ Jan Leopolita (ok. 1523—1572), zwany Kasprowiczem lub Niczem, był wydawcą pierwszego polskiego przekładu Biblii. Biblia ta wyszła z druku po raz pierwszy w Krakowie w 1561 r. L. Hajdukiewicz, *Leopolita Jan*. W: PSB, t. 17 s. 74—76.

¹⁹ Hugo a S. Caro (+1263) OP, kardynał, był autorem licznych dzieł, które, choć były w XVI w. już przestarzałe, to jednak wydawano je drukiem jeszcze nawet w XVII w. Zob. biografię Hugona w DThC t. 7 kol. 221—239.

²⁰ Sixtus Senensis (1520—1569 r.) z pochodzenia Żyd, początkowo OFM, później OP, należał do wybitniejszych biblistów. Jego *Bibliotheca* wyszła w Wenecji w 1566 r. i często była wznawiana. H. Hurter, *Nomenclator literarius theologiae catholicae*, t. 3, Oeniponte 1907 kol. 80—84.

²¹ Seraphinus Cumiranus (XVI w.) OFM. Jego *Conciliatio* po raz pierwszy ukazała się w Paryżu w 1556—1558 r., potem była wznawiana. H. Hurter, dz. cyt., t. 3 kol. 84.

evangelica sive vita D. Jesu Christi (...) Jana Buisson,²² 5 tomów *Opera* Jana Marii Verrata, obejmujące komentarze do Ewangelii,²³ 2 tomy *Enarrationes in sacrosanctum Jesu Christi Evangelium secundum Matthaeum* Pawła Palaciossa,²⁴ *In sacrosanctum Jesu Christi Evangelium secundum Matthaeum* Klaudiusza Guillauda,²⁵ *Enarrationes piae, doctae et catholicae in epistolam D. Pauli ad Ephesios* i *Enarrationes piae, doctae et catholicae in epistolam (...) ad Romanos* Jakuba Nacchiantie²⁶ oraz jeden komentarz, którego autora trudno zidentyfikować na skutek niedokładnego zapisu w inwentarzu.

Z dziedziny patrystyki znalazły się w ofiarowanym przez Glicjusza zbiorze dzieła św. Bazylego, św. Cyryla, jedno dzieło św. Grzegorza, jakieś pisma Dionizego Pseudo-Areopagity oraz *Flores omnium pene doctorum, qui cum in theologia tum in philosophia hactenus claruerunt* Tomasz Hibernika Palmerstona,²⁷ zawierający antologię fragmentów z pism Ojców z greckich i łacińskich. Niedokładny inwentarz biblioteczny, zresztą nieróżniący się od ówczesnych inwentarzy innych bibliotek, nie pozwala ustalić, o którego Cyryla chodzi, aleksandryjskiego czy jerozolimskiego, o którego Grzegorza, Wielkiego, z Nazjanzu, z Nysy, czy jeszcze in-

²² Joannes Buisson (Rubi Hanno) (†1595). Jego często wydawana *Historia* ukazała się po raz pierwszy w 1571 r. H. Hurter, dz. cyt., t. 3 kol. 275.

²³ Joannes Maria Verratus (†1563) OCarm. Jego *Opera* obejmują 7 tomów, wydano je po raz pierwszy w Wenecji w latach 1551—1571. Poszczególne tomy posiadają osobne tytuły. G. Mesters, *Verrati Gianmaria*. W: LThK, t. 10 (1965) kol. 730. Jakże tomy otrzymała od Glicjusza biblioteka w Pilźnie, trudno powiedzieć.

²⁴ Paulus Palacios de Salazar (†1582) słynny portugalski bibliista. *Enarrationes* wyszły w Koimbrze w 1564 r. H. Hurter, dz. cyt., t. 3 kol. 237.

²⁵ Claude Guillaud (†1561) francuski bibliista. *Collectiones* wyszły w Paryżu w 1556 r. Guillaud napisał również komentarze do Listów św. Pawła, do Listów Katolickich i do Ewangelii św. Jana. H. Hurter, dz. cyt., t. 2 kol. 1506 n.

²⁶ Giacomo Nacchiantie (Naclantus) (†1569) OP, biskup w Chioggia we Włoszech. Jego drobniejsze prace wydano razem w 2 tomach jako *Opera* w Wenecji w 1567 r. A. Walz, *Nacchiantie Giacomo*. W: LThK, t. 7 (1962) kol. 756.

²⁷ Thomas Hibernicus Palmerston (†1330), Anglik, uzupełnił dzieło również Anglika Jana Gualensisa (†1300) OFM. Wydano je po raz pierwszy w Wenecji w 1480 r. Często następnie przedrukowywane uzupełniono w XVI w. i drukowano nadal pt. *Polyanthea novissima*. H. Hurter, dz. cyt., t. 2 kol. 550 n. Glicjusz podarował wydanie wcześniejsze, ponieważ nie wymieniono w inwentarzu tego nowego tytułu.

nego, dalej o jakie pisma Dionizego, wreszcie o jakie wydania dzieł wymienionych Ojców i pisarzy, erazmańskie czy wcześniejsze.

Wśród pozycji teologicznych przeważały dzieła o podstawowym znaczeniu, zarówno w dawniejszym, jak i współczesnym Glicjuszowi sensie. Były więc dwie dawniejsze summy-encyklopedie teologiczne: bł. Anioła z Clavasio *Summa Angelica de casibus conscientiae*²⁸ i *Summa summarum quae Silvestrina dicitur* Sylwestra Prieriasa.²⁹ Obie summy ciągle jeszcze cieszyły się dużą poczytnością, stąd w XVI w. nadal je wydawano. Następnie księgozbiór zawierał *Opus catechisticum* św. Piotra Kanizjusza. Nie był to zapewne wielki katechizm Kanizego, bo zapisanoby chyba wówczas tę pozycję jako *Summa doctrinae christianae*, lecz katechizm średni.³⁰ Były tam także: *Compendium rerum theologiarum, quae hodie in controversia agitur* Jana Bunderiusa,³¹ *Compendium theologiae communis et usitatae* Gerarda Habbiusa,³² *Catholicae ac orthodoxae religionis adversus Lutheranam haeresim assertio* Macieja von Zittarda, nazywanego też Aquensis,³³ *Ecclesia catholica a novatorum calumniis per iudices omni exceptione maiores (...) vindicata* Marcina Eisengreina,³⁴

²⁸ Bł. Angelus Carleti de Clavasio (Chiavasso) (†1493) OFM napisał alfabetycznie ułożoną *Summa casuum*, popularnie nazywaną *Summa angelica*. Miała ona 31 wydań, pierwsze w 1486 r. G. Fussenegger, *Angelus Carleti*. W: LThK, t. 1 (1957) kol. 541.

²⁹ Silvester Mazzolinus Prierias (1456—1523) OP był autorem alfabetycznie ułożonej *Summa summarum*, nazwanej także *Summa Silvestrina*, wielokrotnie wydawanej, po raz pierwszy zw 1516 r. G. Gieraths, *Prierias Silvestro*. W: LThK, t. 8 (1963) kol. 735.

³⁰ Pisane po łacinie wszystkie trzy katechizmy św. Piotra Kanizjusza (1521—1597) SJ, tj. *Summa doctrinae christianae*, *Catechismus minimus*, *Institutiones christianae pietatis seu parvus catechismus catholicorum*, były często wydawane i przekładane na różne języki. B. Schneider, *Canisius Petrus*. W: LThK, t. 2 (1958) kol. 915. Nie należy ich jednak mylić z tzw. katechizmem rzymskim, o którego przekładach na język polski ogłosił rzetelne studium T. Gogolewski, *Bibliografia* (powinno być: *Historia*) *polskich przekładów katechizmu rzymskiego*, CT 24 (1953) s. 266—285.

³¹ Joannes Bunderius (†1557) OP, inkwizytor, wydał w 1562 r. nastawione polemicznie *Compendium*, które było później wznawiane. H. Hurter, dz. cyt., t. 2 kol. 1149.

³² Gerardus Habbius (†1577), profesor kolonński, wydał swoje *Compendium* po raz pierwszy w 1573 r. H. Hurter, dz. cyt., t. 3 kol. 6.

³³ Matthias von Zittard, Aquensis (†1564). Jego *Assertio* wyszło drukiem w 1542 i 1556 r. H. Hurter, dz. cyt., t. 3 kol. 25.

³⁴ Martin Eisengrein (1535—1578), kanonik i profesor wiedeński,

De SS. Eucharistia tractatus duo Franciszka Turriana³⁵ i jedno dzieło trudne do zidentyfikowania. Poza książką Turriana były to dzieła o charakterze kompendialnym, obejmujące całą teologię, bądź dogmatyczną, bądź moralną i pastoralną, względnie łącznie oba główne działy teologii.

Z historii kościelnej znalazły się w zbiorze dwa dzieła: Bartłomieja de Carranza *Summa conciliorum et pontificum a Petro usque ad Paulum III succincte complectens omnia* (...) ³⁶ oraz praca Wawrzyńca Suriusa, tylko nie wiadomo, czy szeroko znane *De probatis Sanctorum historiis*, czy też jego *Commentarius brevis rerum in orbe gestarum ab a. 1500 ad a. 1564*.³⁷ Z teologii ascetycznej wymieniono w inwentarzu także dwie niedokładnie określone pozycje: *Institutiones vitae christianae* i *De modo acquirendae gratiae divinae*.

Legowany przez Glicjusza księgozbiór mało stosunkowo zawierał zbiorów kazań, co tym bardziej zastanawia, że sam ofiarodawca przez szereg lat był — jak zaznaczono na początku — kaznodzieją w kościołach krakowskich i posiadał zapewne sporo podręcznej literatury kaznodziejskiej. Inwentarz wymienia tylko 6 pozycji. Być może, część książek kaznodziejskich rozdał Glicjusz bądź po złożeniu urzędu kaznodziejskiego, bądź później. Niewykluczone też, że mogli to uczynić wykonawcy jego testamentu. Podarunki książkowe bowiem były w epoce Glicjusza zjawiskiem bardzo powszechnym. Glicjusz również nie doszedł do swej biblioteki wyłącznie drogą zakupów, ale także dzięki otrzymywanym darom, jak to wykazała na podstawie zapisek proveniencyjnych Lewicka-Kamińska w odniesieniu do jego legatu dla Akademii Krakowskiej.³⁸

Biblioteka w Pilźnie otrzymała odeń *Homiliae in Evangelia dominicalia* (chyba wszystkie 4 tomy) Jana Royarda,³⁹ Ho-

wydał swe dzieło *Ecclesia catholica* w 1576 r. H. Tüchle, *Eisengrein Martin*. W: LThK, t. 3 (1959) kol. 777.

³⁵ Franciscus Turrianus (Torres) (1509—1584) SJ, pisarz bardzo płodny, ogłaszał swoje traktaty o Eucharystii w 1575, 1576 i 1577 r. H. Jedin, *Torres Francisco*. W: LThK, t. 10 (1965) kol. 258.

³⁶ Bartholomaeus de Carranza (1503—1576) OP wydał dzieło o soborach i papieżach w Wenecji w 1546 r. J. I. Tellechea, *Carranza Bartholomé*. W: LThK, t. 2 (1958) kol. 957.

³⁷ Laurentius Surius (Sauer) (1522—1578), koloński kartuz, poprawił i uzupełnił dzieło A. Lippomano, wydając je pt. *De probatis Sanctorum historiis* w latach 1570—1575. *Commentarius brevis*, kilkakrotnie wydawany, wyszedł po raz pierwszy w 1566 r. N. Trippen, *Surius Laurentius*. W: LThK, t. 9 (1964) kol. 1193 n.

³⁸ A. Lewicka-Kamińska, dz. cyt., s. 160.

³⁹ Joannes Royardus (†1547) OFM pozostawił swe *Homiliae*

miliarum (...) in *Evangelia de tempore et de Sanctis* bp. Haymo,⁴⁰ *Homiliae in passionem et agoniam Christi Domini* Jana Justa von Landsbergera,⁴¹ *Postilla, pars hiemalis* wymienionego już Marcina Eisengreina, *Opus aureum ... super Evangeliiis totius anni ... cum octo millibus dubiis exactissime declaratis* (...) Antoniego de Ghislandis⁴² i nieokreślone bliżej *Orationes*.

Podobnie jak książki zapisane Akademii, tak i te posiadały piękne oprawy, o czym można wnioskować nawet z lakonicznych zapisek przy poszczególnych pozycjach wizytacyjnego inwentarza: *in rubra cute*, *in crocea cute*, *in suina cute* i *pergameno albo* (oprawne w czerwoną, żółtą lub szafirową, świńską skórę, w białą pergamin).⁴³ O superekslibrisie Glicjusza nie ma wzmianki, po prostu protokolant wizytacyjny nie zwracał uwagi na tego rodzaju szczegóły.

Jak widać, M. Glicjusz posiadał znaczny i doborowy księgozbiór prywatny. To, co zapisał kościołowi w Pilźnie, łącznie z legatem dla Akademii Krakowskiej i z książkami pojedynczo rozdany, stanowiło niewątpliwie jedną z cenniejszych bibliotek profesorskich. Kompletował ją stopniowo i w zależności od aktualnych potrzeb. Gdy wykładał na Wydziale Filozoficznym, gromadził autorów starożytnych i komentarze do klasyków, kiedy podjął pracę kaznodziejską, nabywał pomoce homiletyczne, z przejściem wreszcie na Wydział Teologiczny i objęciem wykładów Pisma św. — dzieła teologiczne a szczególnie komentarze biblijne. Zapisując swe skarby dwom instytucjom, naukowej i duszpasterskiej, chciał, aby służyły one dalej uczonym i duszpasterzom.

w rękopisie. Wydano je po raz pierwszy w Kolonii w 1573 r., potem jeszcze kilkakrotnie. H. Hurter, dz. cyt., t. 2 kol. 1578.

⁴⁰ Haymo († 853) OSB, biskup w Halberstadt, zostawił różne zbiory kazań. Często je wydawano w XVI w. G. Baader, *Haimo*. W: LThK, t. 4 (1960) kol. 1325 n.

⁴¹ Johann Justus von Landsberger (ok. 1490—1539 r.), kartuz, zostawił dużo pism, z których część ogłoszono dopiero po jego śmierci. Homilie o męce Pańskiej, w liczbie 56, znalazły się w pierwszym pośmiertnym zbiorze jego pism, wydanym w latach 1554—1555. H. Hurter, dz. cyt., t. 2 kol. 1363 nn.

⁴² Antonius de Ghislandis (XV/XVI) OP. Jego *Opus aureum* było komentarzem do niedzielných perykop ewangelicznych. H. Hurter, dz. cyt., t. 2 kol. 1140 n.

⁴³ Rkps Arch. Kap. Krak., sygn. 9 s. 207.

De Martini Glicii donatione bibliothecae
parochiali in Pilzno oblata

Summarium

Martinus Glicius (1528—1591), celeberrimus professor et 16 vicibus rector Academiae Cracoviensis atque per 31 annos munere provisoris Bibliothecae suprafatae Academiae fungens, sat numerosam privatam collectionem librorum habebat. Juxta opinionem Mariae Lewicka-Kamińska Glicius actu ultimae voluntatis collectionem suam librorum Bibliothecae Academiae Cracoviensis legavit. Attamen hoc non verum est. Bibliotheca Academiae tantum partem eius collectionis obtinuit, nempe antiquos scriptores cum commentariis modernorum authorum nec non nonnulla novissima opera theologica. Alteram partem propriae collectionis Glicius bibliothecae parochiali in oppido Pilzno, quo ortus fuerat, legavit. Hac de re agitur in Protocollo visitationis generalis ecclesiae Pilnensis 1597 anno peractae (Ms. Archivi Metrop. Crac., nr 9), in quo etiam regestrum oblatorum librorum insertum est.

Bibliotheca igitur Pilnensis a Martino Glicio obtinuit 44 volumina, nempe Bibliam sacram Polonico idiomate scriptam, Commentaria biblica variorum authorum, Opera S. Basili, S. Cyrilli, Dionysii Pseudo-Areopagitae, Summam angelicam b. Angeli a Clavasio, Summam summarum Silvestri Prierias, Opus catechisticum s. Petri Canisii, aliqua Compendia theologica, deinde Bartholomaei de Carranza Summa conciliorum et pontificum, Opus Laurentii Surii, denique Sermones Homiliasque clarorum concionatorum, ergo ea omnia, quae clero parochiali in exercitio curae animarum et in verbo Dei populo tradendo necessaria fuerunt.

H. E. Wyczawski